

DISKUSIJA PO REFERATIMA

Milan MAJSTORVIĆ

Imali ste pravo, kada ste na dnevni red ovoga današnjeg sastanka stavili problematiku govedarske i svinjogojske proizvodnje, jer su ta dva pitanja toliko aktuelna, toliko važna za daljnji razvitak poljoprivrede, da zaslužuju ne samo pažnju stručnjaka, nego i svih faktora koji se bave pitanjem poljoprivrede, da zaslužuju ne samo pažnju stručnjaka, nego i svih faktora koji se bave pitanjem poljoprivrede. Danas je naša ekonomska situacija takova, da možemo ići odlučnije i brže na proizvodnju u stočarstvu, a s druge strane ekonomski uslovi, mogućnost plasmana također nam nameću, da problemu svinjogojstva i govedarstva posvetimo odgovarajuću pažnju. Mi smo došli do saznanja, da je dvanaesti sat, da se to pitanje odlučnije zahvati i da riješimo sva bitna pitanja, koja su vezana za ove grane poljoprivrede. U sadanjoj fazi našega razvitka neophodno je nužno da koncentriramo napore, sredstva i snage da riješimo pitanje govedarstva i svinjogojstva i to prvenstveno na krupnim socijalističkim imanjima, gdje smo najsigurniji i gdje možemo organizirano nastupiti. S individualnim proizvođačima to ide teže, iako ne treba ni to zanemariti. Orijentacija na krupnim imanjima omogućit će nam, da kasnije pređemo malo odlučnije na širi front. Mi za sada ne možemo govedarstvo u cjelini zahvatiti istovremeno svuda jednako, jer nemamo sredstava niti kadrova da idemo na takav širi front. Postoji problem stručnjaka. Mislim, da smo u svinjogojstvu već riješili priličan niz pitanja: o tome na koji se tip svinja orijentirati, kako hraniti i dr. Vi kao stručnjaci trebate da se borite za ovo što znamo, kako treba stoku da se hrani, pitanje jeftinije proizvodnje i pitanje kvaliteta. To bi trebalo brže i odlučnije zahvatiti. S tim pitanjima, do kojih smo došli, treba ići smjeliije dalje. Nadalje ekonomski problemi. Mi moramo priznati, da u poljoprivredi još nismo uspjeli i pored izvjesnih prvih uspjeha, da postavimo čitavu tu politiku na duži period, jedan stalniji, ali smo na najboljem putu da ta pitanja riješimo, kako smo već i riješili problem sigurnosti plasmana svinja. Kod govedarstva imamo još neriješenih pitanja. Mislim, da će se u govedarstvu još neka pitanja morati svakako riješiti što se ekonomike tiče. Isto tako i u stočnoj hrani i t. d. Naročito je važno, da riješimo na jedan duži period problem cijena, sigurnost plasmana i povezanost sa industrijom. To je sklop pitanja, koja je najteže riješiti, a s kojima se mi često puta sukobljavamo, ali vjerujem, da ćemo i njih riješiti. Da možemo riješiti sigurnost plasmana na višem nivou, onda bi to rješenje moralo ići nevjerovatno brzo, naročito kod svinja. U proizvodnji

mlijeka ne smijemo se suviše daleko zaletjeti, već moramo više voditi računa o proizvodnji mesa. Mlijeko se mora proizvoditi prije svega oko Zagreba, Beograda, Sarajeva i na »Belju«, oko velikih potrošačkih centara, ali i mnogo jeftinije. U protivnom slučaju može nam se dogoditi, da ćemo proizvoditi previše mlijeka i da tržište bude prezasićeno. Moramo stalno voditi računa o stanju na domaćem i stranom tržištu, što tržište u sadanjoj situaciji može apsorbirati. Naprotiv kod mesa je situacija drugačija. Diskusija, koja je vođena ovdje, ukazala je na taj problem sasvim ispravno i tako treba i dalje ići. Problem govedarstva i svinjogojstva traži rješavanje mnogih pitanja. Treba gledati pitanja perspektivnije, dugoročnije, pa ćemo onda za godinu, dvije ili četiri moći o tome konkretnije diskutirati.

Ing. Josip MIMICA

Dok su značajniji uspjesi postignuti u ratarskoj proizvodnji u posljednjim godinama, dotle u stočarskoj proizvodnji još nijesmo postigli ni predratnu proizvodnju. Povećanje stočarske proizvodnje predstavlja, uz daljnje povećanje proizvodnje žita, osnovni problem naše poljoprivrede. Zbog toga je Društvo agronoma i stavilo na dnevni red ovoga savjetovanja probleme stočarstva, kako bi i ovo savjetovanje te zaključci, koje ćemo donijeti, pridonijeli što bržem razvitku ove grane proizvodnje.

Danas već postoje materijalni uslovi za brži razvoj stočarstva, naročito na socijalističkim gazdinstvima, međutim, povećanje stočnog fonda u toku posljednjih godina još uvijek ne zadovoljava.

Stanje stočarstva postalo je najozbiljnija kočnica za daljnji razvoj poljoprivrede i pred nas se postavlja vrlo ozbiljan zadatak kako i kakovim mjerama da čim prije unapredimo ovu granu proizvodnje.

Prema planu razvoja stočarstva u NR Hrvatskoj treba do 1961. godine u organiziranim akcijama proizvesti:

teladi	120.000 komada
junadi i odraslih goveda	100.000 „
krmača	200.000 „
tovnih svinja	2,000.000 „
peradi tovnih	3,000.000 „

Za izvršenje ovog programa, koji se postavlja kao jedan od najprečih zadataka u poljoprivredi, trebat će i u tehničkom pogledu riješiti niz problema. Podneseni referati dr. Cara i dr. Vukine uglavnom konstatiraju, da su tehnološki procesi proizvodnje u stočarstvu poznati, ali neriješeni, ekonomsko-organizacioni problemi su osnovna poteškoća u brzom razvoju stočarstva. Moje je mišljenje, da uz neriješene ekonomsko-organizacione probleme mi nismo još

sasvim riješili ni tehnološke procese. Nije baš veliki broj drugova, koji poznaju tehnološke procese, stoga smatram, da savlađivanje i tehnoloških procesa proizvodnje predstavlja također jedan problem, kojega treba savladati u cilju brzog razvoja stočarstva, t. j. trebamo odgojiti jedan širi krug stočara-agronoma koji će savladati u cjelini moderan način tehnološkog procesa proizvodnje u stočarstvu. Ovo se može postići većom koordinacijom u radu između fakulteta, zavoda i poljoprivrednih stanica, te drugova koji rade u direktnoj proizvodnji.

Dosadašnjom koordinacijom u radu među agronomima ne možemo se pohvaliti. Mnogi tehnološki procesi, koji su u pojedinim zavodima, kao i na pojedinim imanjima već ispitani, ne sprovode se u široku praksu. Na pojedinim mjestima ispituje se ono, što je već ispitano, trošimo nepotrebno vrijeme i pare i t. d.

Umjetno osjemenjivanje dalo je do sada vrlo dobre rezultate. Računa se, da je vrijednost od povećane proizvodnje mesa i mlijeka dobivena zbog primjene umjetnog osjemenjivanja goveda u 1957. godini iznosila oko 208,816.000.— Din, što po svakoj osjemenjenoj kravi iznosi 3.850.— Din .

Međutim, iako umjetno osjemenjivanje daje značajne ekonomske efekte, uza sve to vrlo sporo idemo u širu primjenu ove zootehničke mjere. Od ukupnog broja plodkinja, umjetno se osjemenjuje svega oko 10,5%. Zbog toga smatram, kao što je to u referatu i naglašeno, da je nužno ići brže u većoj primjeni ove zootehničke mjere. Širom primjenom ove zootehničke mjere smanjit će se i potreba za velikim uvozom i uzgojem rasplodnih bikova, koji predstavljaju ne mali problem u razvoju stočarstva.

Izvršenje plana stočarstva, kao jednog od najbitnijih zadataka, koji stoji pred našom poljoprivredom, tražiti će bez sumnje ne samo daljnja tehnološko-organizaciona i ekonomska rješenja, već i puno angažiranje svih poljoprivrednih stručnjaka i punu podršku političkih i društvenih faktora.

Dr. ing. Ivan JELIČIĆ

Referat docenta Cara o stanju govedarstva i perspektivi njegovog razvoja iznesen na ovome skupu, predstavlja po mom mišljenju pravilno i suvremeno gledanje na govedarstvo i govedarsku proizvodnju. Referat daje i prijedloge, u kojem smjeru treba usmjeravati naše nastojanje na podizanju govedarstva i govedarske proizvodnje u bližem; kao i daljnjem perspektivnom razvoju. Govedarstvu daje pravo mjesto u poljoprivrednoj proizvodnji, a posebice daje velik značaj govedarstvu u ratarskoj proizvodnji, te je ratarska proizvodnja najčešće ovisna baš o razvoju govedarstva.

Simentalcu, kao našem već domaćem govedu, docent Car pridaje vrlo velik značaj obzirom na njegova svojstva kao: razmjerno brz razvoj, dobro iskorištavanje hrane, vrlo dobre mliječne osnove, a osim toga resi ga i vrlo dobar kvalitet mesa. Više manje sve te karakteristike utvrđene su i na istraživanjima, koja su izvršena ili su u toku kod Stočarskog zavoda našeg poljoprivrednog fakulteta.

Veći broj prijedloga iznesenih u referatu provode se već u zadnjih nekoliko godina na poljoprivrednim dobrima Hrvatske. Tako poljoprivredna dobra kao i naše stočarske organizacije forsiraju u uzgoju niži tip goveda, koji je i ekonomičniji, te je i nosioc visoke proizvodnje. Danas vidimo na poljoprivrednim dobrima već više simentalčkih stada, čija godišnja proizvodnja prelazi preko 3.500 kg mlijeka, dok imamo simentalčkih stada sa prosječnom proizvodnjom preko 4.000 kg mlijeka.

Uzmemo li do znanja, da današnji simentalac na poljoprivrednim dobrima potječe sa našeg simentalčkog područja, a nabavljen u godinama poslije rata, to nam jasno govori, da simentalac naše zemlje ima u sebi mliječnu osnovu, a koja dolazi do izražaja u boljim hranidbenim uslovima. Pored zadovoljavajuće proizvodnje imamo u tom govedu osnovu za proizvodnju i kvalitetnog mesa, a taj je artikal i te kako tražen na stranom tržištu.

Na nekim poljoprivrednim dobrima Hrvatske pristupa se u manjem obimu križanju domaćeg simentalca sa crveno šarim govedom u svrhu popravljivanja vimena simentalca i unašanje još više mliječne osnove, a kao što je poznato, crveno šaro govedo je mliječno govedo a odlikuje se i kvalitetnim mesom.

Neka poljoprivredna dobra (Orlovnjak, Belje) uvezla su i tovnne pasmine goveda (hereford) u svrhu križanja slabije produktivnih krava sa bikovima tovnne pasmine, te su takovi pokušaji pokazali do sada vrlo dobre rezultate. Neke uprave Poljoprivrednog dobra »Lika« u Gospiću idu na križanje fonda goveda sa herefordom i aberdeen engusom u svrhu dobivanja križanaca, odličnog materijala za tov.

Interesiralo bi nas, kako dr. Car zamišlja u bližoj perspektivi rad na unapređenju govedarstva Banije, Korduna i Like, gdje je pretežno lošije stanje govedarstva obzirom i na sadanje loše uslove, a u uzgoju dominiraju križanci pincgavca, koji bi tip goveda najbolje odgovarao za to područje?

Dr. Car posebno važan značaj pridaje snabdijevanju narodnog govedarstva rasplodnjacima. To je svakako jedan od gorućih problema a čije se rješenje ne pokreće sa mrtve točke već više godina. Umjesto da se taj gorući problem već jedamput počne rješavati, a postoji taj neriješeni problem već desetak godina, to je iz godine u godinu stanje sve gore i gore, a da se uopće taj problem od strane mjerodavnih ne rješava.

Danas u Hrvatskoj imamo umjetnim osjemenjivanjem obuhvaćeno svega 10% plodkinja, pa neka se takove akcije prošire za 100%, to bi se umjetno osjemenilo najviše 20% plodkinja. Sela su ostala bez rasplodnjaka, a tamo gdje eventualno i postoji nazovi rasplodnjak, to je takove kvalitete, da može samo negativno djelovati. Posve je napušteno sistematsko snabdijevanje narodnog govedarstva kvalitetnim rasplodnjacima, a kao posljedice toga vidimo na većem dijelu republike iz godine u godinu sve lošiji fond goveda. Kao posljedica takovog stanja postotak jalovosti raste, a smanjuje se postotak telenja. Teško je novčano izraziti koliko godišnje uslijed takovog stanja trpi naša privreda, a gubici iznose sigurno koju milijardu dinara.. Usprkos takovog stanja, a takovo stanje traje već više godina, od strane mjerodavnih ne poduzimaju se skoro nikakve akcije, iako su stručnjaci i preko stručne štampe upozorili na ovakvo činjenično stanje. Zaboravlja se, da je najjeftinije, a ujedno i najsigurnije podizati masovno stočarstvo i stočarsku proizvodnju preko valjanih rasplodnjaka.

Pitanje selekcije, kako je to dr. Car iznio, teoretski gledano stoji. Provođeci takove akcije u našim stočarskim organizacijama, a prema našim uslovima i mogućnostima, vidimo, da nam je danas najkvalitetniji fond goveda na onim područjima, gdje su nam i najjače stočarske organizacije, koje djeluju već par desetljeća, te čiji je utjecaj mnogo doprinio, da je na tim područjima govedarstvo i govedarska proizvodnja najaktivnija. Seleksijski rad u stočarskim organizacijama, a u našim uslovima sitnog posjeda, je znatno teži i skuplji, nego li je to slučaj u drugim zemljama, gdje je veći posjed, na koji otpada u prosjeku 8 do 10 krava, dok je kod nas prosjek domaćinstva ispod 2 krave.

No i u takovoj situaciji seleksijski rad u stočarskim organizacijama ima važan značaj na unapređenju govedarske proizvodnje. Kod ocjene uzgojne vrijednosti životinje uz skupljene podatke zotehničke službe uzimaju se u obzir i uslovi, pod kojima je životinja odgajana. U seleksijskom radu nameće se kao potreba donošanje jedne republičke uredbe ili odluke, kojom bi se donekle propisale razne akcije seleksijskih zahvata, kako u stočarskim organizacijama, tako i na socijalističkom sektoru. Donašanje takove uredbe svakako bi pomoglo i rješavanju financiranja uzgojno-seleksijskog rada i udio naše društvene zajednice u rješavanju tih problema, za koje je i te kako zajednica zainteresirana.

Riješimo li gorući problem narodnog govedarstva, a to je sistematsko snabdijevanje rasplodnjacima, učinit ćemo ogroman napredak u govedarskoj proizvodnji. Naše pak stočarske organizacije, kao i stada socijalističkih dobara, kadre su proizvesti potrebne rasplodnjake u tolikoj mjeri, da mogu stalno pokrivati potrebe narodnog govedarstva na rasplodnjacima. Za ove svrhe razumnjivo treba osigurati novčana sredstva, a koja će se mnogostruko vratiti našoj privredi gledano u cjelini.

Ing. Mato Stojanović, Osijek

Osvrće se na referat o svinjogojskoj proizvodnji te kaže, da ovdje postoje dvije važne stvari: organizirana proizvodnja krmnih smjesa, kao najpogodniji oblik hranjenja svinja po proizvođaču i školovanje stručnih kadrova. U svojoj diskusiji drug Stojanović ističe kao najvažnije pitanje proizvodnje krmnih smjesa, da te krmne smjese budu proizvedene uz kontrolu, tako da proizvođač nema nikakav riziko kod hranjenja. Događalo se naime, da smjese nisu bile ispravno sastavljene, pa je došlo do trovanja svinja i proljeva. Zato se u Osijeku prišlo tom problemu tako, da se učinio aranžman s tvornicom krmnih smjesa i Zavodom za unapređenje poljoprivrede. Zavod vrši kemijsku analizu proizvedene hrane i tako kontrolira tvornicu. Veza između zavoda i tvornice je ugovorna. Tvornica sama nabavlja sirovine i po recepturi stručnjaka izradi superkoncentrat. Stručnjaci zavoda dolaze onda u tvornicu i uzimaju uzorak (za 10 komada svinja, koje je zavod nabavio). Sama smjesa pakuje se u vreće na kojima je etikata, gdje je točno označen sastav krmne smjese. Tako ta hrana dolazi u prodaju. Na »Belju« postignuti su tom hranom vrlo dobri rezultati.

Druga je stvar školovanje kadrova. Tu je problem dosta težak, naročito u govedarstvu. U kotaru Osijek treba još velik broj baš govedara. Kotarski plan Osijeka bio je prilično visoko postavljen. Postavlja se ideja, da bi se osnovale trogodišnje pomoćne škole za govedare. Međutim, rok je vrlo kratak, jer se treba ispuniti do 1961. godine, a četiri tisuće govedara ne može se tako brzo stvoriti. Pokušalo se tu stvar riješiti na taj način, da se radnici obučavaju u specijalnim tečajevima, koji bi odgovarali za tu svrhu. Tečaj bi trajao tri mjeseca. Za sada imamo tek 42 polaznika. Međutim, mnoge stvari i kod nas stručnjaka nisu još iskristalizirane, da bi se organizacija na našim imanjima provela kako treba. U svinjogojskoj proizvodnji bi se tu stvar moglo riješiti lakše, jer je lakše obučavati svinjare. Zavod za unapređenje poljoprivrede je još prije tri godine dao nekojlicini stručnjaka izraditi dia-film, koji je već pušten u prodaju i koji obrađuje materijal zaista na zadovoljavajući način.

Ing. Mato Škorić, Zagreb, Zadružni stočarski savez

Drug Škorić osvrće se na referat druga Cara i kaže: »Drug Car se u svom referatu dotakao rentabilnosti stočarstva. Ova stvar me interesira radi toga, što vidimo, gdje stojimo sa stočarstvom, a s druge strane činjenica (naročito pod konac godine) da su ljudi pla-

ćeni prema uspjehu i stalo im je da pokažu, da je ova grana privrede rentabilnija, i stoga dolazi do natezanja. Završni računi kod jednog dobra, koje je u prošloj godini imalo 3.600 l mlijeka pokazali su, da je stočarstvo negativno. To dolazi otuda, što nisu raščišćeni pojmovi kako obračunati sirovine koje prima govedarstvo od ratarstva. Ako dobra krava košta 140.000 din i može dati 4.000 l mlijeka pri dobroj ishrani i njezi i kod realizacije utroška 30.—din po kg, znači 120.000. — plus vagon đubra 20.000.—, tele 10.000.—; ako krava odbaci godišnju vrijednost koja je ravna prometnoj vrijednosti krave, ta krava ne može biti nerentabilna. I u Holandiji je brutto vrijednost jednaka, pa oni dobro žive od mlijeka, a mi se natežemo da li se to isplati ili ne. Druga je stvar pitanje cijena. Cijene su stvar o kojoj se mnogo i često govori i nikako da nađu svoje mjesto. Mi smo svjedoci napora zajednice, da se u poljoprivredu daju ulaganja. S druge strane svjedoci smo i činjenice, da je regres za stoku smanjen. Izvoznici, koji je bio 0,8, smanjen je na 0,7. Naročito se sve grane ne favoriziraju jednako. To je stočarstvo i ne treba da se onda čudimo toj situaciji.

U referatu je postavljeno pitanje, da li treba krave vezati ili držati slobodno, da li su potrebne otvorene ili zatvorene staje. Ako krave vežemo, moramo s njima imati sasvim drugi postupak, nego ako su one izvan našeg domašaja. Postavlja se pitanje, kako praktički provesti davanje koncentrata. Nema pravila vezati kravu, a niti čovjeka koji bi poznavao sve krave i to ne rješava problem u cjelini. Kod vezanja krava za vrijeme hranjenja postoji niz kombinacija. Odgajivanje teladi drug Car preporuča na imanjima napajanjem malim količinama mlijeka, a kod individualnih gazdinstava pomoću majki dojilja. Mislim, da je to obrnuto, nego što bi trebalo biti. Obzirom na jednostavnost i praktičnost drugi način daleko je zgodniji pred napajanjem, koje je zaista komplicirano i gotovo neprovedivo, jer se vrlo lako pogriješi u temperaturi mlijeka. I na krupnim dobrima drugi je način mnogo bolji, jer se mnogo krava teli istovremeno i lako je složiti telad jednake težine.

Ing. Franjo Gaži, Stočarski poslovni savez, Gospić

Drug Gaži navodi kakova je situacija u Lici u pogledu goveda. Dok su prošle godine polj. poduzeća uspjela da kupe 1.700 komada mladih simentalskih goveda, od čega je 1.000 bilo junica, sada moraju kupovati po jedan komad na sajmovima. Činjenica je, da stoke nema. Mi s ovakvom politikom, kakova vlada na našem tržištu, upropaštavamo naše stočarstvo. Trebala bi se uvesti kompletna zabrana prodaje teladi za klanje. Za tu stvar moramo se ozbiljno zauzeti. Treba ići na kombinirano govedo, koje najbolje odgovara našim uslovima. Lika i Kordun kroz stanovito vrijeme neće biti do-

voljni proizvođači goveda za tov. Tov goveda nije u Lici težak, jer se ishrana može kombinirati na bazi krumpira. Ove zime postigli smo vrlo lijepe rezultate sa krumpirom, a ove ćemo godine imati preko 1.000 vagona krumpira. Simentalac nije možda najinteresantiji tip goveda, ali to je jedina mogućnost u današnjim prilikama. Drug Vukina u svom referatu još uvijek uzima omjer kukuruza prema cijeni žive vage svinja. Mi smo do nedavna imali kukuruz po 20.— din. U ostalim krajevima niti je bio, a niti je baza za tov kukuruz. U svinjogojstvu još uvijek imamo veliku rezervu baš na privatnom sektoru i zašto seljaka proglasiti da nije više sposoban da proizvodi tovljenike? Seljak sa otpacima može mnogo učiniti. Zašto naši seljaci ne bi mogli stvoriti jedan tip svinja?

Zaključci o problemima unapređenja govedarstva u Hrvatskoj

Poslije iscrpne diskusije na plenumu Društva agronoma NRH održanog u Varaždinu doneseni su ovi zaključci o problemima unapređenja govedarstva:

A) Ekonomsko-organizacioni elementi unapređenja govedarske proizvodnje.

1) Govedarstvo je u poljoprivrednoj proizvodnji organski vezano sa ratarstvom u jedinstvenu cjelinu. Ratarstvo osigurava govedarstvu hranu kao osnovnu sirovinu za proizvodnju, a govedarstvo snabdijeva ratarstvo stajskim đubrem kao najefikasnijim sredstvom za podizanje plodnosti tla.

2) U poljoprivrednom je poduzeću govedarstvo jedan od najkorisnijih prerađivačkih pogona. Ono služi u prvom redu za preradu sirovina, koja se ne dadu drukčije preraditi, u visoko vrijedne proizvode — meso i mlijeko. To je također jedan od razloga zašto je govedarstvo nedjeljivo vezano za ratarstvo u poljoprivrednom poduzeću. Osnovne su naime sirovine, koje se prerađuju govedarstvom, tako voluminozne, da bi njihov transport, u slučaju kada bi se prerada organizirala van imanja, toliko poskupio proizvodnju, da bi ona u svakom slučaju bila visoko nerentabilna. Ti faktori diktiraju što je moguće tješnje prostorno podizanje ratarske i govedarske proizvodnje.

3) Pošto je govedarstvo integralni dio proizvodnje poljoprivrednog gospodarstva, naponi na njegovom podizanju moraju se vršiti u okviru napora za podizanje *proizvodnje gospodarstva kao cjeline*. Nije moguće izdvojiti govedarstvo i unaprediti njegovu proizvodnju, a sve ostale grane govedarstva ostaviti po obimu i načinu proizvodnje primitivnim i nerazvijenim. Takav tijesni funk-